

УДК 1:378.147

**A PHILOSOPHICAL AND WORLDVIEW ANALYSIS OF UKRAINIAN
HEROISM IN THE FIGURES OF MODERN FEMALE WARRIORS
ФІЛОСОФСЬКО-СВИТОГЛЯДНИЙ АНАЛІЗ УКРАЇНСЬКОГО ГЕРОЇЗМУ В
ПОСТАТЯХ СУЧАСНИХ ЖІНОК-ВОЇНІВ**

Skalska D. M. /Скальська Д. М.

*Doctor of Science in Philosophy, Full Professor, Professor of the Department of Social Sciences,
Доктор філософських наук, професор, професор кафедри суспільних наук,*

*ORSID: 0000-0003-1022-7244***Zamlynska S. O./Замлинська С. О.**

Student of the 3rd year of specialty 029 "Information, library and archival affairs"

Студентка 3 курсу спеціальності 029 "Інформаційна, бібліотечна та архівна справа"

ORSID: 0009-0009-9708-8646

Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas

m. Ivano-Frankivsk, str. Karpatska, 15

Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу"

м. Івано-Франківськ, вул. Карпатська, 15

Анотація. У статті йдеться про феномен українського героїзму в постатях сучасних жінок-воїнів. Актуалізовано тему боротьби вітчизняних героїнь за найсуворіших обставин російсько-української війни. Розглянуто дискусійну проблему стосовно гендерної нерівності та стереотипного мислення в суспільстві. Визначено мету – дослідження ролі українських жінок у Збройних Силах України у 21 столітті та завдання для усунення травматичного досвіду у ветеранській політиці. Методика дослідження полягала в зборі інформаційного контенту, координації логічного викладення матеріалу засобами аналізу, синтезу та синергетичного підходу. Загальна характеристика роботи відповідає ціннісним запитам соціуму та патріотичному вихованню невтраченого покоління.

Ключові слова: філософія героїзму, гендерна нерівність, волонтерська справа, жінки-воїни.

Вступ.

Сьогодні, коли Україна відстоює свою незалежність, стає помітною надзвичайна сила духу, яка присутня в кожній українській жінці, а особливо у бажанні демонструвати її навіть у найсуворіших обставинах. Війна безсумнівно змінила реальність, і люди стали змінюватися для того, щоб продовжувати жити та творити.

Актуальність даної теми – це не лише визнання ще з давніх часів вправності жінки у військовій справі, а також й гендерна нерівність як дискусійна проблема суспільства. Влада робить кроки для вирішення цієї проблеми, але стереотипне мислення поміж суспільства все ж присутнє.

Мета: Дослідити роль українських жінок у Збройних Силах України 21 століття.

Завдання:

- Вивчити історію участі жінок у військових формуваннях України.
- Описати бойовий шлях та висвітлити подвиги окремих видатних жінок-військових.
- Дослідити особливості мотивації та гендерного досвіду українських жінок-воїнів.

Молодь після закінчення шкіл, або ліцеїв вступає до вишів за рівних умов. Однак лише хлопці можуть обирати будь-яку спеціальність, а дівчинка може претендувати, зазвичай на професію зв'язківця, військового психолога, політолога. Чи можуть бути рівні права, якщо для жінки досі лишаються недоступними практики з вибухонебезпечними предметами, пожежогасінням, підводні човни і кораблі, а також окремі посади в підрозділах спецпризначення? Адже Україна реформує свої ЗСУ за стандартами НАТО. Тож гендерні питання мають бути в пріоритеті. Міноборони США, наприклад, в 2015 році відкрило всі військові посади для жінок. Ізраїль в 2000 році дозволив жінкам служити на будь-якій військовій посаді, а в Норвегії аналогічний закон прийняли ще в 1985 році [1].

Філософське осмислення ролі жінки-воїна в російсько-українській війні має свою історію. Як відомо, в АТО українки воювали на фронті нарівні з чоловіками. На своїх плечах вони винесли неймовірне навантаження перших років війни, були як бійчині, медсестри, волонтерки, дружини та матері [2]. І лише від держави, яка контролюватиме реформування ЗСУ, де на посади призначатимуть не за принципом гендерних стереотипів, а за принципом професіоналізму, залежить у ролі кого виступатимуть жінки під час збройних конфліктів: чи будуть вони пасивними спостерігачами, чи стануть жертвами насилля, чи достойно захищатимуть країну, не менш професійно, ніж це роблять чоловіки.

Основний текст.

Волонтерки, жінки, які служать у Нацгвардії, громадські діячки – це героїні сучасності, які не лише рятують життя українців, але й відкривають новий погляд на справжню жіночу силу та красу. Так, наприклад, одна з них – Анастасія Рокитна, героїня проєкту, пише у своєму інстаграмі, що вони вдихають кожен день як востаннє, ризикують всім, що мають, і приймають вічність довжиною в день, годину чи секунду. Вона підкреслює, що під час війни волонтерство стає життєво важливою ланкою підтримки та надії для тих, хто потребує допомоги на окупованих і деокупованих територіях, і тих, хто бореться за життя кожного дня, — військових. Історія Анастасії показує, як звичайні люди стають волонтерами, знаходячи в собі силу та рішучість допомагати іншим у найстрашніші часи. Вони без сумнівів вирушають на передову, щоб допомогти тим, кому важко.

В інтерв'ю для проєкту ELLE та ювелірної мережі «Золотий Вік» Анастасія Рокитна розповіла про своє волонтерство під час повномасштабної війни, про спільноту «Ватра», про запити військових, про свої цінності, а також про жіночність, красу, мрії та плани. Вона була вражена тим, як масштабно наше суспільство може об'єднуватися і з такою ж силою йти одне проти одного. Вона вважає, що ми дуже сильна нація, нація, яку важко зламати ворогу, але яка може зламати себе саму. Тому, на її думку, нам треба вчитися чути одне одного і бути чуйними.

Вона зазначила, що військові не дають їй впасти духом, що, як би важко їм не було, вони продовжують робити свою працю в чому є гідним для неї прикладом. Свій героїзм Рокитна проявила у команді "Ватра", і тепер пишається і захоплюється своїми волонтерами. Героїня вважає, що найважливішими цінностями у житті є сім'я та дружба і порадила українським жінкам бути сильними [3].

Волонтерська спільнота “Ватра” - це громадська організація, яка також допомагає шпиталям, українським військовим, дитячим будинкам і лікарням, активно використовує соціальні мережі для спілкування та поширення інформації про свою діяльність.

Сьогодні в лавах Збройних Сил України служить багато жінок, які щодня демонструють, що українська жінка може подолати будь-які перешкоди. Шеф-редакторка сайту ELLE.UA Катерина Попова взяла інтерв'ю у стрільця Олександри, яка розповіла про свій перший день військової служби, складнощі, з якими їй довелося зіткнутися, та про те, що вона планує змінити в своєму житті після війни. Олександра, стрілець ЗСУ, розповідаючи про свої враження під час повномасштабної війни, була вражена своїми друзями, які, незважаючи на втрату кінцівок та серйозні травми, знову поверталися на війну.

Бійчиня зазначила, що її дух не дає впасти духові українських дітей, багато з яких гинуть та страждають від війни. З її розповіді дізнаємося, що коли вона бачить, як плачуть наші діти, вона відчуває глибокий біль, бо вважає, що Україна має нове, велике і світле майбутнє в різних сферах. Олександра-стрілець вірить, що зараз ми пишемо історію і нарощуємо свою бойову силу. При цьому ця героїня бажає українцям Перемоги, закликає не опускати руки, не допускати внутрішнього розлому в нашому народі, незалежно від того, наскільки важко може бути. Вона також висловила вдячність країнам, які протягують нам руку допомоги на цій війні [4].

Філософська парадигма українського героїзму та патріотизму знайшла своє відображення у документальному фільмі «Невидимий Батальйон». Він розповідає про українських військових жінок, які брали участь у бойових діях на Сході України. Це перший український документальний фільм про війну і жінок на війні, який був знятий жінками [5]. «Невидимий Батальйон» розкриває роль жінок у війні на Сході України, показує справжні історії жінок, які віддали своє життя захисту своєї країни, і демонструє їхню відвагу, силу і відданість. Цей фільм є важливим внеском у розуміння ролі жінки у військових конфліктах і є важливим джерелом інформації для всіх тих, хто цікавиться цією темою. Завдяки цьому показу образ українки дуже змінився і продовжує змінюватися, в уявленні європейців. Жінка-захисниця, жінка-інтелектуалка, а також жінка-воїн – це символи українського бойового духу. Жінки на війні більш витривалі, аніж чоловіки. Авторка зазначила, що жінки на фронті майже не вживають алкоголь,

менше палять і можуть бути витривалішими як снайпери. Вони вміють три-чотири години перебувати в одному положенні, тоді як чоловіку треба швидше: бігти, стріляти, щось робити. Але вона також зазначила, що жінки, як і інші бійці, отримують не лише фізичні, а й психологічні травми, розповіла, що ті, з якими була знайома особисто, визнають, що після повернення з Донбасу потребують психологічної підтримки.

«Невидимий Батальйон» - це не лише документальний фільм, але й адвокаційний правозахисний громадський проєкт, заснований військовою Марією Берлінською. Проєкт був створений у 2015 році і має на меті інформувати суспільство про участь жінок у війні проти росії, права жінок в українському війську, гідну реабілітацію ветеранок російсько-української війни та боротьбу з сексуальним насильством в українській армії. Проєкт почався з соціологічного дослідження про участь жінок у війні, проведеного в Києво-Могилянській Академії. Завдяки широкому суспільному розголосу цього дослідження було розширено список посад, доступні жінкам у Збройних силах України. В результаті цього проєкту було створено серію календарів з фотографіями українських військових жінок, а також виставку фотографій українських військових у Міністерстві оборони України, Верховній Раді України та в Представництві органу ООН-Жінки в Україні.

Більшість жінок, які пізнали війну – матері, жінки, доньки, сестри бійців, які пішли на фронт воювати. Вони тривожно чекають, поки воїн повернеться додому, чекають щодня дзвінка, щоб почути заспокійливі слова «У нас тут все добре», «Я в порядку». Надійний тил не менш важлива складова на війні, така ж важлива, як і фронт. Жінки-берегині забезпечують цей тил, вони надають чоловікам-воїнам відчуття дому, навіть коли ті далеко від нього. Дзвінки з фронту додому відіграють важливий психологічний аспект, вони допомагають бійцям на невеликий проміжок часу думками повернутися зі стану «війни» у стан «цивільне життя». На війні в принципі важливо дотримуватись цього балансу, хоча на практиці це вкрай важко, не завжди ротації були стабільними та «по графіку», не завжди демобілізація відбувалася вчасно, і часто доводилось довго чекати свою

заміну, нових бійців. Жінки допомагали своїм чоловікам-воїнам збиратися на війну. Найчастіше давали із собою предмети - обереги. Безпосередня підтримка воїнів у найважчі часи – медики. Часто ця роль належить жінкам, які рятують життя наших бійців під загрозою ворожих куль. Вони ризикують своїм життям, щоб врятувати воїнів. Наш ворог відмовився від «правил ведення» війни (Женевська конвенція про захист жертв війни 1949 року), і часто медики опиняються під прицілом, навмисно, щоб не тільки позбавити можливості порятунку, але й для деморалізації бійців. Про небезпеку такої роботи писав журналіст Володимир Сологуб: «Там є багато молодих дівчат, які виконують роботу, яка є доволі небезпечною, доволі складною... Я спілкувався, я бачив дівчат, які їздять і забирають поранених, власне, з поля бою, з тих позицій, де їх поранили, і тягнули їх у якийсь бліндаж або окопи. І вони туди їдуть, і під кулями забирають, щоб надати медичну допомогу» [6, с.52].

Волонтери такі самі рятівники, як і медики, багато речей, які привозять волонтери, можуть врятувати життя бійця в тій чи іншій складній ситуації. Воїни часто згадують про внесок волонтерів у підтримку бойового духу. Не можна оминати увагою жінок-волонтерів зі східних регіонів України, прифронтових зон. Їхня підтримка надзвичайно важлива для бійців не тільки в матеріальному контексті, але й в моральному, адже бійці безпосередньо бачать, кого захищають від російської агресії. Олена Мокренчук, волонтерка зі Сніжного, Донецької області, вважає, що «жінка-волонтер на фронті — це уособлення усіх жінок України: мам, дружин, дочок, сестер» [7].

Отже, з початку повномасштабного вторгнення росії в Україну значно активізувався волонтерський рух. Без перебільшення кожен українець долучається до тих чи інших ініціатив для допомоги як воїнам, так і цивільному населенню, біженцям, внутрішньо переміщеним особам, які змушені залишити свої домівки через жорстоку війну, яку розв'язала росія. Жінки долучаються до волонтерства різними шляхами: допомагають у плетінні маскувальних сіток, готують їжу для тимчасово переміщених осіб, біженців та для воїнів ТрО та ЗСУ, формують аптечки, організують збори грошей для закриття потреб окремих

підрозділів, допомагають у розвантаженні гуманітарної допомоги, яку привозять з європейських країн та багато іншого [8].

Філософія героїзму українських жінок-воїнів зумовлені кількома факторами. По-перше, культурні та соціальні зміни сприяють підвищенню рівня освіченості жінок та їх усвідомлення важливості участі у суспільних справах. Поступово зникають стереотипи та обмеження, які раніше присутні були щодо ролі жінок у військовій сфері. По-друге, збільшується підтримка влади та суспільства щодо жіночої участі у військових справах. По-третє, сучасна військова доктрина визнає значущість і вагомий внесок жінок у Збройних силах, що приведе до безумовного миру.

Висновки.

Війна, звичайно, кардинально змінила нашу реальність, і для того, щоб продовжувати жити і створювати, нам довелося зазнати особистих перетворень. В умовах негараздів та постійної небезпеки боротьба України за незалежність стає ще більш переконливою. Незламний дух кожної української жінки просвічує навіть у найскладніших обставинах.

Багато жінок пожертвували своїм життям на полі бою, захищаючи свої будинки, а жінки-волонтери відігравали вирішальну роль у підтримці воїнів, пропонуючи їм харчування, одяг та медичну допомогу.

Сучасні реалії світових конфліктів та загрози країнам національної безпеки змусили переглянути свої погляди на роль жінок у Збройних силах України. Адже з початку конфлікту росії з Україною в 2014 році жінки активно займаються захистом своєї нації.

Сучасні вимоги до Збройних сил потребують не лише фізичної сили, але й інтелектуальних та професійних навичок, жінки демонструють свою професійну компетентність у військовій галузі, успішно виконуючи військову підготовку та виконуючи завдання на тому ж рівні, що і їхні колеги -військові.

Вони працюють у широкому спектрі військових спеціальностей, таких як комунікація, медицина, логістика та багато інших.

Жінки-військовослужбовці забезпечують ефективне функціонування Збройних сил України, в тому числі в територіальних силах оборони, виконуючи важливі завдання на полі бою та в тилкових зонах, захищаючи свою батьківщину та цивільне населення, не зважаючи на гендерне питання.

Україна має законодавчі норми, що регулюють умови мобілізації жінок до ЗСУ. Закон передбачає, що жінки можуть бути мобілізовані у випадку загрози національній безпеці та потреби зміцнення обороноздатності країни. Передусім мова про жінок-медиків.

Крім того, цивільний, який не зобов'язаний бути мобілізованим, може укласти договір на службу в армії в часи воєнного стану. У цьому сценарії жінки можуть брати участь у Збройних силах та територіальній обороні, і вони мають право отримувати відповідну військову підготовку.

Важливо зазначити, що умови мобілізації та підготовки жінок відповідають міжнародним стандартам та стандартам, що гарантує рівні права та можливості для жінок у військовій галузі.

Роль жінок у силах територіальної оборони стає все більш значущим у сучасному світі, жінки демонструють відданість своїй нації під час складних часів війни. Сприяння причетності жінок до військових сил, включаючи територіальні сили оборони, підвищує оборонну спроможність країни та забезпечує рівні можливості для всіх громадян. Україна поступово досягає успіху в цьому напрямку, встановлюючи рівні можливості для жінок у військових діях та визнаючи їх життєво важливу роль у захисті національної безпеки та оборони.

Сприяння рівним умовам та можливостям для жінок у територіальних силах захисту допомагає сприяти різноманітним та високоефективним військовим підрозділам. Різноманітний спектр військових утворень дозволяє вирішити різні завдання, що гарантує внутрішню стійкість та готовність до дій у різних сценаріях.

Результати дослідження вказують на нагальну необхідність вирішення в перспективі наступних проблем:

- Травматичний досвід війни для жінок-воїнів.

- Необхідність у соціальній та психологічній підтримці жінок-ветеранів.
- Подальше вдосконалення гендерної рівності у Збройних Силах України.

Література.

1. Веб сайт «АрміяInform». URL:

<https://armyinform.com.ua/2021/12/04/skilkyzhinok-vijskovosluzhbovcziv-sluzhat-u-zbrojnyh-sylah-ukrayiny-novi-dani-kadrovogo-czentru/>.

2. Грабовська І. Філософсько-світоглядний аналіз проблеми «Жінка і війна» (на прикладі сучасної України). *Versus*. 2017. № 2 (10). С. 50—55.

3. Жінки які несуть надію. URL: https://elle.ua/ludi/interview/zhinki-yaki-nesutnadiyu-intervyu-zi-spivzasnovniceyu-volonterskoi-spilnoti-vatra-anastasieyu-rokitnoyu/?utm_source=site&utm_medium=cpc&utm_campaign=bottom_block_to_promo.

4. Elle Україна. URL: <https://elle.ua/ludi/interview/zhinki-na-fronti-10-zapitan-oficerci-zsu-oleksandri-samsonoviy/>.

5. Український інтерес. URL: <https://uain.press/news/rezhyserka-nevydymogo-bataljonu-suchasna-ukrayinka-zhinka-voyin-815934>.

6. «Невидимий батальйон»: участь жінок у військових діях в АТО: (соціологічне дослідження). За заг. ред. Т. Марценюк; виконавці проекту: М. Берлінська, Т. Марценюк, А. Квіт, Г. Гриценко. Київ: НаУКМА, 2015. 89 с.

7. Жіноче обличчя війни: жінки-волонтерки, які воюють у тилу. URL: <https://povaha.org.ua/zhinoche-oblychchya-vijny-zhinky-volonterky-yaki-voyuuyut-u-tylu/>.

8. Скальська Д.М., Замлинська С.О. Філософія українського героїзму в постатях сучасних жінок-воїнів The 8th International scientific and practical conference “Modernization of innovative development of professional education” (October 22 – 25, 2024) Amsterdam, Netherlands. International Science Group. 2024 р. С. 235-239.

References.

1. Website "ArmyInform". URL: <https://armyinform.com.ua/2021/12/04/skilkyzhinok-vijskovosluzhbovcziv-sluzhat-u-zbrojnyh-sylah-ukrayiny-novi-dani-kadrovogo-czentru/>.
2. Grabovska I. Philosophical and ideological analysis of the problem "Woman and war" (on the example of modern Ukraine). Versus. 2017. No. 2 (10). P. 50-55.
3. Women who bring hope. URL: https://elle.ua/ludi/interview/zhinki-yaki-nesutnadiyu-intervyu-zi-spivzasnovniceyu-volonterskoi-spilnoti-vatra-anastasieyu-rokitnoyu/?utm_source=site&utm_medium=cpc&utm_campaign=bottom_block_to_promo.
4. Elle Ukraine. URL: <https://elle.ua/ludi/interview/zhinki-na-fronti-10-zapitan-oficerci-zsu-oleksandri-samsonoviy/>.
5. Ukrainian interest. URL: <https://uain.press/news/rezhyserka-nevydymogo-bataljonu-suchasna-ukrayinka-zhinka-voyin-815934>.
6. "Invisible Battalion": Women's Participation in Military Operations in the ATO: (Sociological Research). Edited by T. Martsenyuk; Project Executors: M. Berlinska, T. Martsenyuk, A. Kvit, G. Hrytsenko. Kyiv: NaUKMA, 2015. 89 p.
7. The Female Face of War: Women Volunteers Fighting in the Home Front. URL: <https://povaha.org.ua/zhinoche-oblychchya-vijny-zhinky-volonterky-yaki-voyuyut-u-tylu/>.
8. Skalska D.M., Zamlynska S.O. Philosophy of ukrainian heroism in the figures of modern women-soldiers The 8th International scientific and practical conference "Modernization of innovative development of professional education" (October 22 – 25, 2024) Amsterdam, Netherlands. International Science Group. 2024 p. P. 235-239.

Abstract. *The article discusses the phenomenon of Ukrainian heroism in the figures of modern women warriors. The theme of the struggle of patriotic heroines under the harshest circumstances of the Russian-Ukrainian war has been updated. Discusses the controversial issue of gender inequality and stereotyped thinking in society. The goal is to study the role of Ukrainian women in the Armed Forces of Ukraine in the 21st century and the task to eliminate the traumatic experience in veteran politics. The methodology of the research was to collect information content, coordinate the logical presentation of the material by means of analysis, synthesis and synergetic approach. The general characteristic of the work corresponds to the valuable demands of society and the patriotic education of the lost generation.*

Key words: *the philosophy of heroism, gender inequality, volunteer work, female warriors.*